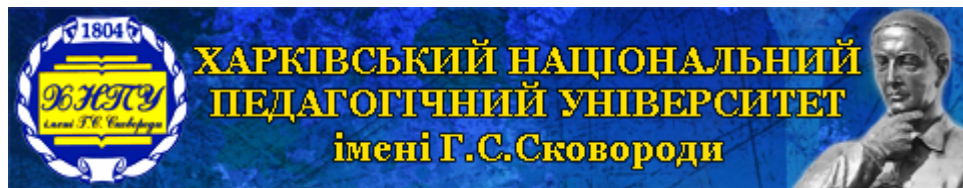

**Міністерство освіти і науки України
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Криворізький державний педагогічний університет
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕНЬ
У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
19 травня 2023 року**

ХАРКІВ – 2023

ЗМІСТ

НАУКОВІ СТАТТІ Й ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ТРЕТЬОГО (ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО) ТА ДРУГОГО (МАГІСТЕРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ	10
--	-----------

Андріамбау Д.Н. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	10
--	-----------

Арама Т.М., Шимко І.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ.....	12
--	-----------

Бичева В.А. СУТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОТИЧНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	18
--	-----------

Бойченко І.С. ВПЛИВ ПІДХОДУ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН ДО ДОСЯГНЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ НА ГЕНДЕРНИЙ СТАН В УКРАЇНІ.....	22
---	-----------

Борсук Т.О., Сайко Н.О. РОЛЬ ПСИХОЛОГА У РОБОТІ З ДІТЬМИ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	24
---	-----------

Босяченко К.М. ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ПРІОРИТЕТНА ТЕНДЕНЦІЯ НОВОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ.....	26
--	-----------

Воробйов М.Е., Кабусь Н.Д. ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	28
--	-----------

Гіжинська Г.В., Шимко І.М. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ І МОЛОДІ.....	32
---	-----------

Дяченко С.Є. ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА ІНІЦІАЦІЯ ЯК ПРЕВЕНТИВНА ТЕХНОЛОГІЯ СТРЕСОВОГО РОЗЛАДУ.....	36
--	-----------

Єфімцева Г.Г., Какадій В.М. ЧОМУ ВАЖЛИВО ДІЗНАВАТИСЯ ПРО ДОСВІДИ ЖІНОК МИНУЛОГО В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ВІЙНИ Й ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ?.....	40
---	-----------

Воробйов М.Е.

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Кабусь Н.Д.

доктор педагогічних наук, професор
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти, визначено перспективні напрями та форми профорієнтаційної роботи в сучасних умовах, визначено її складові, наведено компоненти готовності майбутніх соціальних педагогів до реалізації системи профорієнтаційної роботи в закладах освіти, що має цілісний характер й сприяє свідомому професійному самовизначенню учнівської молоді.

Ключові слова: професійна орієнтація, соціальний педагог, заклади загальної середньої освіти, професійна підготовка.

Vorobiov M., Kabus N. Theoretical Issues of Future Social Pedagogues Training for Career Guidance of Students in Institutions of General Secondary Education

Abstract. The article examines the theoretical issues of future social pedagogues training for career guidance of students in institutions of general secondary education. Promising directions and forms of career guidance work in modern conditions, as well as its components have been identified. The components of the readiness of future social pedagogues to implement the system of career guidance work in educational institutions, which has a holistic character and contributes to the conscious professional self-determination of student youth are given.

Key words: professional orientation, social pedagogue, institutions of general secondary education, professional training.

Постановка проблеми. Свідоме професійне самовизначення випускників закладів загальної середньої освіти відповідно до своїх інтересів та здібностей, а також з урахуванням потреби у фахівцях на ринку праці, є важливою запорукою життєвого успіху особистості й сталого розвитку держави, де кожний громадянин працює відповідно до власного покликання й цим сприяє досягненню особистого й суспільного добробуту, відчуває задоволення від власної праці, усвідомлює її цінність в суспільному контексті. Крім того, від правильного вибору професії значною мірою залежить професійна й життєва самореалізація людини, здобуття нею бажаного соціального статусу, набуття самоповаги. Водночас, спостереження свідчать, що значна кількість молоді, на жаль, не працює в сфері обраної професії, що підтверджує недостатню ефективність професійної орієнтації учнівської молоді

в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз теорії і практики профорієнтаційної діяльності свідчить про те, що на сьогодні накопичено значний теоретичний і емпіричний матеріал з вирішення проблеми професійної орієнтації молоді, проте недостатня координація й системність такої роботи в закладах освіти знижує її результативність. Водночас заклади загальної середньої освіти мають займати особливе місце у профорієнтаційному самовизначенні учнів, оскільки володіють системними можливостями профорієнтаційної діяльності, а реалізація ефективної науково обґрунтованої системи профорієнтаційної роботи, яка б мала цілісний характер й сприяла свідомому професійному самовизначенню особистості, є одним із найважливіших завдань держави. Крім того, профорієнтаційна робота має здійснюватись з урахуванням сучасних о Відповідно, професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів, важливою функцією яких є організація й координація профорієнтаційної роботи в закладах освіти до відповідної діяльності, є актуальною.

Метою статті є визначення суті та особливостей підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти відповідно до вимог сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти до реалізації системи роботи з професійної орієнтації учнівської молоді з урахуванням вимог і викликів сьогодення має здійснюватись в усіх видах діяльності під час навчання в університеті – навчальній, практичній, волонтерській, науковій, соціально-виховній роботі. Насамперед, майбутні фахівці мають розуміти сутність такої роботи й здобувати досвід її здійснення; важливим в цьому контексті також є розвиток комунікативних, організаційних, управлінських умінь майбутніх фахівців, навичок красномовства, мистецтва переконання, здатності створювати сучасний змістовний контент профорієнтаційних заходів, використовувати інноваційні технології роботи.

У концепції Нової української школи відзначено, що у глобальному швидко змінюваному світі, важливими ознаками якого є нестабільність, невизначеність, складність та неоднозначність й у якому гнучкість, креативність та вміння співпрацювати мають не менше цінності, ніж знання, людина має бути готовою до зміни місця роботи і фаху й пріоритетом має стати здобуття професійної освіти, яка надає максимум м'яких універсальних міжпрофесійних навичок й озброює універсальними знаннями, поряд зі спеціальними й високоспеціалізованими, що дозволяє бути конкурентоздатним і затребуваним на ринку праці у XXI столітті. Крім того, варто пам'ятати про важливість знаходження «сродної праці», на що вказував Григорій Сковорода, обрання професії, відповідно до власних здібностей і талантів, що дозволить особистості досягти максимального професійного й життєвого успіху.

Отже, випускники закладів загальної середньої освіти мають навчитись робити свідомий вибір й приймати рішення, у тому числі свого подальшого освітнього та професійного шляху й усвідомлювати його наслідки, а також розуміти що найважливішими навичками для успішної кар'єри у світі, який швидко

змінюється, є активне навчання, аналітичне мислення й здатність до інноваційної діяльності в будь-якій сфері. Відповідно, важливим завданням закладів загальної середньої освіти є створення освітнього середовища, що допомагає учням у самопізнанні й активному дослідженні світу професій і, на підґрунті цього, формуванню виваженого рішення щодо подальшого особистісного та професійного розвитку, «свідомого обрання траєкторії свого майбутнього» [1]. При цьому глибше ознайомлення учнів зі світом професій є одним із найважливіших завдань профільної старшої школи.

Водночас керівники закладів загальної середньої освіти вказують на нестачу актуальної якісної інформації для організації професійної орієнтації та цілісної профорієнтаційної підтримки й консультування учнів щодо розвитку кар'єри в закладах освіти, що допомагала б прийняттю випускниками свідомих рішень про майбутнє навчання та напрями професійного розвитку. У пілотному проєкті «Професійна орієнтація у новій українській школі» відзначено, що якісна професійна орієнтація на сучасному етапі розвитку суспільства неможлива без активної участі закладів загальної середньої, професійно-технічної, фахової передвищої і вищої освіти, а також роботодавців, які мають не лише надавати достовірну інформацію про переваги і ризики певної професії, перспективи побудови кар'єри, але й створювати можливості старшокласникам спробувати себе у різних видах діяльності за сприяння роботодавців, на виробництвах і підприємствах, у закладах освіти наступних рівнів для розуміння «сродності» відповідної освіти і професії. Крім того, важливою є організація зустрічей старшокласників у форматі живої бібліотеки з людьми, які досягли успіху в різних галузях і професіях, налагодження співпраці шкіл із закладами професійної та вищої освіти й роботодавцями в різних галузях господарства і виробництва з метою напрацювання та створення банку професійно-орієнтаційної інформації у закладах загальної середньої освіти для забезпечення ефективності діяльності з професійної орієнтації й самовизначення учнівської молоді, інтеграція такої роботи з актуальним і передбачуваним ринком праці.

Начасі актуальною є профорієнтація, яка формує в учнів сучасні знання та компетентності, зокрема: інноваційність, здатність ініціювати зміни у середовищі, навчатись впродовж життя; вміння конструктивно взаємодіяти на засадах справедливості й співпраці для досягнення спільної мети, бути соціально активним, попереджати й конструктивно вирішувати конфлікти; підприємливість і фінансову грамотність, готовність відповідати за власні рішення, організовувати свою діяльність для досягнення цілей, а також розвиває віру в себе і свої сили.

Отже, система роботи з професійної орієнтації має бути спрямована на створення умов для чіткого визначення старшокласниками напряму професійної діяльності в майбутньому, розумінню того, які знання, здібності, риси характеру потрібні для такої діяльності, усвідомленню плюсів і мінусів обраної професії, розумінню власних сильних сторін, які сприятимуть досягненню особистісного й професійного – а, отже, життєвого успіху. Варто відзначити, що система професійної орієнтації у закладі загальної середньої освіти має бути не набором різноманітних заходів, а логічною й узгодженою програмою з відповідністю між цілями, змістом і очікуваними результатами, що системно ознайомлює різними

галузями господарства, виробництва, сфери послуг, управління, бізнесу, професіями, потрібними для розвитку громади, а також зі світом науки й орієнтована на формування компетентностей для успішної самореалізації у суспільстві. Причому важливою є активна участь самих школярів у дослідженні різних професійних галузей, у тому числі, через проектну діяльність.

Наразі актуальними є реалізація цілісної системи профорієнтаційної роботи в закладах освіти, що передбачає такі елементи: наскрізну професійну орієнтацію в початковій, базовій і старшій школі, впровадження окремого профорієнтаційного курсу за вибором для старшокласників, що дозволяє розуміти можливі траєкторії і вектори професійного й кар'єрного розвитку, а також практика та участь у волонтерських проектах за участі стейкхолдерів. Відзначимо, що перспективним у цьому напрямі є використання батьківського потенціалу, активне залучення батьків та родин учнів для організації виступів щодо презентації своєї професії, залучення старшокласників до спільних суспільно корисних справ, благодійних акцій, а також інформування про організацію ярмарок та пікніків професій, проведення професійних майстер-класів, організація зустрічей з видатними представниками професій.

Саме соціальний педагог у закладі освіти може виступати в ролі радника з професійної орієнтації, який налагоджує й координує взаємодію між учнями, вчителями, батьками, громадою, закладами вищих рівнів освіти, роботодавцями, службою зайнятості, центрами профорієнтації, будинками дитячої творчості, державними й громадськими організаціями, засобами масової інформації, органами місцевого самоврядування, іншими зацікавленими сторонами. Наразі перспективними в аспекті професійного самовизначення розглядаються такі форми роботи як: розроблення єдиного профорієнтаційного порталу для всіх учасників профорієнтаційного процесу для реалізації сучасної системної професійної орієнтації; презентація нових професій, пов'язаних з біо-, нанотехнологіями, іншими важливими галузями; впровадження елементів STEM-освіти; створення освітньо-профорієнтаційних хабів та центрів розвитку професійної кар'єри на базі закладів освіти, завдяки яким учнівська молодь матиме можливість спробувати себе в певній професії, здобути нові навички, взяти участь в проектах щодо розвитку територіальних громад; трудове навчання на базі закладів професійної освіти; організація заходів для безпосереднього ознайомлення з професіями через професійні проби на підприємствах, акції "Один день у професії", волонтерство, "Професійні занурення", заохочення учнів до участі у всеукраїнських та міжнародних освітніх та наукових проектах і конкурсах [1]. Старшокласники висловлюють важливість створення Ютуб (чи будь-якого інший) каналу, де б відомі люди розповідали про власний шлях до професійного успіху й розуміння свого призначення, знаходження справи, якою вони займаються [2].

Висновки та напрями подальших досліджень. Отже, ефективна реалізація й координація соціальним педагогом профорієнтаційної роботи в закладі освіти потребує цілеспрямованої підготовки до такої діяльності під час навчання в університеті, а також проходження курсу з підвищення кваліфікації в досліджуваному напрямі. Така підготовка потребує формування мотиваційної, теоретичної і практичної готовності майбутніх фахівців соціальної галузі до

розробки й реалізації системи профорієнтаційної діяльності в закладах освіти із залученням широкого кола суб'єктів, які володіють відповідним потенціалом для свідомого професійного самовизначення учнівської молоді. Перспективним напрямом подальших досліджень є розробка системи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи з учнями закладів загальної середньої освіти.

Список використаних джерел:

1. Професійна орієнтація у новій українській школі. Київ, 2020. 36 с.
2. Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні: «Молодь на ринку праці: навички XXI століття та побудова кар'єри» / Міністерство молоді та спорту України Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2019. URL: www.dismp.gov.ua

Гіжинська Г.В.

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Криворізького державного педагогічного університету

Шимко І.М.

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної педагогіки і соціальної роботи
Криворізького державного педагогічного університету

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПОВЕДІНКИ ДІТЕЙ І МОЛОДІ

Анотація. Формування культури поведінки дітей і молоді, як підростаючого покоління та нашого майбутнього, є важливим питанням сучасності. Воно не змінює своєї значущості з часом, оскільки має фундаментальне значення як для розвитку та самовдосконалення дитини як особистості, так і для системи освіти в цілому.

Ключові слова: *соціально-педагогічні умови, культура поведінки, виховання, діти, молодь.*

Hizhynska H., Shymko I. Socio-Pedagogical Conditions for the Formation of the Culture of Behavior of Children and Youth

Abstract. Formation of the culture of behavior of children and youth, as a growing generation and our future, is an important issue of our time. It does not change its significance over time, as it is of fundamental importance both for the development and self-improvement of the child as an individual, and for the education system as a whole.

Key words: *socio-pedagogical conditions, culture of behavior, upbringing, children, youth.*